

Hamile Kadınların Deprem Korkuları ile Afet Bilinç Algı Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma

A Study on Pregnant Women's Fear of Earthquakes and Their Levels of Disaster Awareness Perception

Emrah GÖKKAYA¹

ÖZ

Bu çalışmada hassas gruplar içerisinde bulunan hamile kadınların afet bilinci algıları ile deprem korkuları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bu çalışma nicel yöntemle dayalı yatay-kesitsel bir araştırma olarak tasarlanmıştır ve ilişkisel tarama deseni benimsenmiştir. Çalışmaya Orta Anadolu Bölgesinde yer alan ve Kayseri ilinde bulunan hamile kadınlar dahil edilmiştir. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulan ve katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik bir soru formu ile deprem korkusu ve afet bilinci algısı ölçekleri kullanılmıştır. Katılımcıların verdiği yanıtlar sonucunda elde edilen veriler tanımlayıcı istatistiksel yöntemler ile korelasyon analizi ve parametrik analizler kullanılmıştır. Bulgular, hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinç algı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Hamile kadınların afet bilinci algıları orta düzeydedir. Daha önce afet eğitimi alanlar, afet eğitimi almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde afet bilinci algısı puanları bildirmişlerdir. Daha önce afet eğitimi almayanlar, afet eğitimi alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde deprem korkusu puanları bildirmişlerdir. Elde edilen bulgular, hassas gruplar içinde bulunan hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinci algılarının çok boyutlu ele alınması gerektiğini göstermektedir. Deprem hamile kadınlarda hem anne sağlığını hem de bebeğin gelişimini olumsuz etkileyebildiği göz önünde bulundurulduğunda, hamile kadınlara hamilelik sürecinde temel afet bilinci eğitimi verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet eğitimi, Deprem korkusu, Hamilelik

ABSTRACT

This study aims to analyze the relationship between the disaster awareness perceptions and earthquake fears of pregnant women belonging to vulnerable groups. To this end, this study was designed as a quantitative cross-sectional study and a correlational research design was adopted. Pregnant women living in Kayseri, Central Anatolia, were included in the study. To collect data, a questionnaire developed by the researcher to determine the demographic characteristics of the participants, along with earthquake fear and disaster awareness perception scales, were used. The data obtained from the participants' responses were analyzed using descriptive statistical methods, correlation analysis, and parametric analyses. The findings show that there is a significant negative correlation between pregnant women's fear of earthquakes and their level of disaster awareness. Pregnant women's disaster awareness perceptions are at a moderate level. Those who had previously received disaster education reported statistically significantly higher disaster awareness perception scores than those who had not received disaster education. Those who had not previously received disaster education reported statistically significantly higher earthquake fear scores than those who had received disaster education. The findings indicate that the earthquake fears and disaster awareness perceptions of pregnant women, who are part of a vulnerable group, should be addressed in a multidimensional manner. Considering that earthquakes can negatively affect both maternal health and fetal development in pregnant women, it is recommended that basic disaster awareness education be provided to pregnant women during their pregnancy.

Keywords: Disaster, Disaster education, Fear of earthquakes, Pregnancy

Önemli Noktalar

Hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinç algı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Daha önce afet eğitimi alan hamile kadınlar afet eğitimi almayanlara göre daha yüksek düzeyde afet bilinci algısına sahiptir. Daha önce afet eğitimi almayan hamile kadınlar, afet eğitimi alanlara göre daha yüksek düzeyde deprem korkusuna sahiptir. Hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinç düzeylerini; deprem deneyimi, afet eğitimi alma, eğitim düzeyi, gelir durumu, çalışma durumu etkilemektedir.

Araştırmanın uygulama izinleri, Kayseri Üniversitesi (Kayseri/Türkiye) Etik Kurulu'nun 02.10.2024 tarihli ve 138/2024 sayılı form numarası ile onaylanmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Kayseri Üniversitesi, Bünyan MYO, Sivil Savunma ve İtfaiyecilik Programı, egokkaya@kayseri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1373-3188

İletişim / Corresponding Author: Emrah GÖKKAYA
e-posta/e-mail: egokkaya@kayseri.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 26.06.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 17.09.2025

GİRİŞ

Afet, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü'nde; "Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay olup bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur" şeklinde tanımlanmıştır.¹ Afetlerin önüne geçilemese de etkilerinin azaltılması için tüm toplumun afet bilinç düzeyini arttırmak önemlidir.

Afet bilinç algısı, bireylerin olası afetlere karşı bilgi düzeyi, risk farkındalığı ve bu risklere karşı alınabilecek önlemler konusundaki tutumlarını ifade etmektedir.^{2,3} Araştırmalar, yüksek afet bilincine sahip bireylerin afet öncesi, sonrası ve sonrasında doğru ve hızlı kararlar alma eğiliminde olduğunu göstermektedir.^{4,5} Afet bilinci algısının artması hem bireysel hem de toplumsal düzeyde afetin yol açabileceği olumsuz etkilerin azaltılmasında önemlidir.

Deprem korkusu, travma sonrası stres belirtileri başta olmak üzere çeşitli psikopatolojiler bakımından önemli bir risk faktörü olarak tanımlanmaktadır.⁶ Deprem korkusu, yaşanmış travmatik deprem deneyimleri, medya aracılığıyla edinilen görsel-işitsel içerikler veya toplumda yaygın olarak konuşulan risk algısı ile şekillenebilmektedir.⁷⁻⁹ Araştırmalar, deprem korkusunun, günlük yaşam kalitesini ve psikolojik iyi oluşu olumsuz yönde etkileyebileceğini göstermektedir.^{7,10-12}

Hamile kadınlar afetlerden etkilenen hassas gruplar arasında yer almaktadır.^{8,13,14} Deprem gibi beklenmedik ve kontrol edilemeyen afetler, hamile kadınlarda hem anne sağlığını hem de bebeğin gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir.^{15,16} Bununla birlikte, kadınların erkeklere kıyasla afetlerden daha fazla korktuğu bilinmektedir.^{17,18} Afet bilinç algısının yüksek olması, hamile kadınların afet anında kendilerini ve bebeklerini korumaya yönelik

daha etkili stratejiler geliştirmelerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan bir araştırmada hamile kadınların Katrina Kasırgası'ndan etkilendiğini, kasırgaya maruz kalan hamile kadınların bebeklerinin daha düşük doğum ağırlığına sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.¹⁹ Benzer şekilde, Büyük Doğu Japonya Depremi'nden sonra hamile kadınlar üzerine yapılan bir araştırmada, depremden aşırı derecede etkilenen bölgede yaşayan hamile kadınların gebelik süresinin ve bebeğin doğum ağırlığının etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁵ Bununla beraber, afetlerin hamile kadınların ruh sağlığı üzerindeki etkisini inceleyen araştırmalar, hamile kadınların korku, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon gibi ruh sağlığı sorunları ile karşı karşıya olduklarını göstermektedir.^{20,21}

Hamilelik, ailelerin ve anne adaylarının yeni doğacak bebeği karşılamaya hazırlandıkları özel bir dönemdir. Bu nedenle, söz konusu süreç, hamile kadınlara afet eğitimi verilmesi açısından en uygun zaman dilimlerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Anne adayları, dünyaya yeni bir bebek getirme sürecinde hem kendilerini hem de ailelerini afetlerden koruma gerekliliği duymaktadır. Bu durum, onların afetlere hazırlık konusunda bilinçlendirilmesini ve edindikleri bilgilerin eyleme dönüştürülmesini sağlamada önemli bir motivasyon kaynağı oluşturmaktadır.

Literatüre bakıldığında, daha önceki araştırmalar afet eğitimi ve dolayısıyla afet bilincini farklı gruplar veya toplum katılımlı olarak incelemiş olsa da afetlerin hamile kadınların üzerindeki etkisini anlamaya yönelik teorik ve ampirik araştırmaların kısıtlı olduğu görülmektedir.²²⁻²⁴ Bununla birlikte, deprem korku düzeyini ve yordayıcılarını araştıran kısıtlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı; hassas gruplar içerisinde bulunan hamile kadınların afet bilinci algıları ile deprem korkuları arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bununla birlikte hamile kadınların afet bilinci algıları

ile deprem korkularını yordayan faktörler belirlenecektir.

MATERYAL VE METOT

Araştırma Tasarımı

Bu çalışmada, hassas gruplar içerisinde bulunan hamile kadınların afet bilinci algıları ile deprem korkuları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nicel yöntemle dayalı yatay-kesitsel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada, ilişkisel tarama deseni benimsenmiştir. Söz konusu desen, hamile kadınların afet bilinci algıları ile deprem korkuları arasındaki nedensel olmayan ilişkilerin ve korelasyonel yapının incelenmesine olanak tanımaktadır.²⁵

Katılımcılar

Kesitsel tipte planlanan bu çalışmanın evrenini, Orta Anadolu Bölgesinde yer alan ve Kayseri ilinde bulunan hamile kadınlar oluşturmaktadır. Bu bireylerin seçiminde, Kayseri İl'inin 6 Şubat 2023 tarihlerinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerden sonra "genel hayata etkili afet bölgesi" ilan edilmesi etkili olmuştur. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi benimsenmiş olup, katılımcılar belirli ölçütlere göre belirlenmiştir. Örneklem kriterleri olarak 18 yaş ve üzeri olmak, Kayseri'de ikamet ediyor olmak, hamile olmak ve araştırmaya gönüllü katılım onayı vermek şeklindedir. Gönüllü olmayanlar, anketi yarıda bırakanlar ve eksik veri sağlayanlar çalışma dışı bırakılmıştır.

Çalışmanın örneklem büyüklüğü, evrenin kesin büyüklüğünün bilinmediği durumlarda yaygın olarak kullanılan %95 güven düzeyi ve %5 hata payına dayalı klasik örneklem formülüyle hesaplanmıştır.²⁶ Bu hesaplama, minimum 384 katılımcı gerektirir. Ancak çalışmada, daha güvenilir sonuçlar elde etmek ve temsil gücünü artırmak amacıyla toplam 391 katılımcıdan veri toplanmıştır. Örneklem yeterliliğini doğrulamak için post-hoc güç analizi yapılmıştır. Elde edilen R^2 değerleri ve hesaplanan etki büyüklüğü, 391 kişilik örneklem %95 güven düzeyinde istatistiksel olarak yeterli olduğunu göstermiştir.

Etik Hususlar

Araştırmanın uygulama izinleri, Kayseri Üniversitesi (Kayseri/Türkiye) Etik Kurulu'nun 02.10.2024 tarihli ve 138/2024 sayılı form numarası ile onaylanmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılar, araştırmanın amacı, kapsamı, gönüllülük esasları ve verilerin anonimliği ve gizliliği konularında detaylı şekilde bilgilendirilmiş, yazılı onamları alınmıştır. Katılımcıların araştırmadan herhangi bir aşamada gerekçe göstermeksizin çekilebilecekleri belirtilmiştir. Veriler, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na uygun şekilde şifrelenmiş ortamlarda saklanacak ve yasal saklama süresi dolduğunda güvenli biçimde imha edilecektir. Araştırma "Helsinki Deklarasyonu ilkelerine" uygun olarak yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları ve Prosedür

Bu araştırmada veriler, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik bir soru formu ile deprem korkuları ile afet bilinci algı düzeylerini ölçen iki farklı ölçek aracılığıyla toplanmıştır. 3 kısımdan oluşan anketin yapısı şu şekildedir;

Demografik bilgi formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen bu form, katılımcılara ait yaş, eğitim durumu, gelir durumu, afet eğitimi alma durumu gibi sosyodemografik özellikleri belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Deprem korkusu ölçeği (FES-TR): Prizmić-Larsen, Vujčić ve Lipovčan (2023) tarafından geliştirilmiştir.²⁷ Usta ve arkadaşları (2024) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek yedi sorudan oluşmaktadır.²⁸ Ölçek, "Kesinlikle Katılmıyorum"=1 ile "Kesinlikle Katılıyorum"=5 arasında değişen 5'li Likert tipi ölçekte derecelendirilen 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan 7 ile 35 arasında değişmektedir. Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach's alpha değeri 0.91 bulunmuştur.

Afet bilinci algı ölçeği: Dikmenli, Yakar ve Konca, (2018) tarafından geliştirilen “Afet Bilinci Algı Ölçeği” 36 madde ve 4 alt faktörden oluşup, 1-5 arası puanlanan beşli likert tipi bir ölçektir.²⁹ Ölçekteki bu maddelerin karşısında; (1) “kesinlikle katılmıyorum”, (2) “katılmıyorum”, (3) “karasızım”, (4) “katılıyorum” ve (5) “kesinlikle katılıyorum” şeklinde düzenlenmiş ve puanlanmıştır. Ölçekte toplam 36 madde olup maddelerde 27’si olumlu 9’u olumsuzdur. Olumsuz maddeler ters kodlanmıştır. Ölçekte afet eğitimi bilinci (13 madde), afet öncesi bilinç (8 madde), yanlış afet bilinci (8 madde) ve afet sonrası bilinç (7 madde) olmak üzere 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Cronbach's alpha güvenirlik katsayısı değeri 0,72 bulunmuştur. Ölçekten yüksek puan almak, afet bilinci algısının yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Anket, 15 Kasım 2024 - 15 Ocak 2025 tarihleri katılımcılara yüz yüze ve Google Forms aracılığı ile uygulanmıştır. Yüz yüze yapılan anketler katılımcılarla birebir görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiş, anket formları katılımcılara doğrudan uygulanmıştır. Gerekğinde araştırmacı tarafından ilave açıklamalar yapılmıştır. Anketin tamamlanma süresi katılımcıların okuma hızına bağlı olarak ortalama 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizinde dört aşamalı bir yol izlenmiştir. Birinci aşamada, ölçeklerin iç tutarlılıkları Cronbach's Alpha katsayıları ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları ile değerlendirilmiştir. İç tutarlılık için $\alpha > 0.70$ değeri yeterli kabul edilmiştir.³⁰ Bu bağlamda, deprem korkusu ölçeğinin güvenirlik katsayısı değeri $\alpha = 0,87$

olarak, afet bilinci algısı ölçeğinin güvenirlik katsayısı değeri $\alpha = 0,95$ olarak tespit edilmiştir. İkinci aşamada, örneklemin demografik özellikleri frekans ve yüzde dağılımlarıyla betimlenmiş; ölçeklerin normallik varsayımları ortalama, standart sapma, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleriyle incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklığın ± 1 aralığında olması yaygın bir kabul olmakla beraber bu çalışmada bu değer aralığı esas alınmıştır.³¹ Ayrıca, verilerin orijinal ölçekteki faktör veya faktörlerle uyumunu test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Literatürde, DFA test sonuçlarına göre model uyumunu değerlendirmek için farklı uyum indeksi değerlerinin kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, literatürde sıklıkla kullanılan RMSEA, CMIN/DF, GFI ve CFI model uyum indeksleri kullanılmıştır. Ölçekler temelinde yapılan testler, normal dağılım gösterdiğini ve kabul edilebilir düzeyde güvenilir sonuçlar elde edildiğini göstermiştir. Ayrıca, DFA sonucunda, orijinal ölçekler ile mevcut çalışma verileri arasındaki model uyumunun kabul edilebilir düzeyde olduğu bulunmuştur.

Üçüncü aşamada, demografik faktörlerin deprem korkusu ve afet bilinci algısı üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. İki kategorili değişkenler (afet eğitimi alma durumu ve daha önce afet yaşama durumu) için bağımsız örneklem t-testi kullanılırken; çok kategorili değişkenlerde (yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve gelir durumu) tek yönlü ANOVA uygulanmıştır.

Dördüncü aşamada, iki ya da daha fazla değişken arasında ilişki olup olmadığını belirlemek ve eğer ilişki varsa bu ilişkinin yönünü ve ilişkinin düzeyini göstermek amacıyla korelasyon analizi uygulanmıştır.

BULGULAR

Örneklemin Demografik Özellikleri

391 katılımcının demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların yaşları 18 ile 45 arasında değişmekte olup, %32,5'i 18-25 yaş aralığında, %51,2'si 26-35 yaş aralığında, %16,4'ü de 36-45 yaş aralığındadır. %13,8'i

ilköğretim, %19,9'u ortaöğretim, %18,2'si ön lisans, %24,6'sı lisans ve %23,5'i de lisansüstü mezundur. %17,9'unun gelir durumu kötü, %38,6'sının orta, %43,5'inin de gelir durumu iyidir. %28,6'sı ev hanımı, %38,4'ü kamu çalışanı, %33'ü de özel sektör çalışanıdır. Katılımcılardan %44,5'i daha

önce deprem deneyiminin var olduğunu, %55,5'i de daha önce deprem deneyiminin olmadığını belirtmişlerdir. %57,3'ü daha önce bir afet eğitimi aldığını, %42,7'si de daha önce afet eğitimi almadığını belirtmişlerdir.

Hamile Kadınların Afet Bilinci Algıları ile İlgili Bulgular

Tablo 1'de hamile kadınların afet bilinç algılarına ilişkin ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları yer almaktadır. Çalışmada afet bilinci düzeylerinin “düşük”, “orta” veya “yüksek” düzey olarak değerlendirilme kriteri için bu çalışmada kullanılan “Afet Bilinci Algı Ölçeği”nin puanlama formülasyonundan faydalanılmıştır.

Afet bilinci algısı ölçeğinin alt boyutlarından olan afet eğitimi bilinç algısı boyutunda 13-30 puan arası düşük düzey, 31-48 puan arası orta düzey, 49-65 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre afet eğitimi bilinç algısı 13-30 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %21,7; 31-48 puan aralığına hamile kadınların oranı %58,1; 49-65 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %19,2'dir. Hamile kadınların afet eğitimi bilinç algısı boyutundan aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{X} = 38,23$) bulunmuştur. Bu değere göre hamile kadınların afet eğitimi bilinç algısı boyutundaki algıları orta düzeydedir.

Afet bilinci algısı ölçeğinin alt boyutlarından olan afet öncesi bilinç algısı boyutunda 8-18 puan arası düşük düzey, 19-29 puan arası orta düzey, 30-40 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre, afet öncesi bilinç algısı boyutunda 8-18 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %27,1; 19-29 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %53,2; 30-40 puan aralığına giren hamile kadınları oranı %25,6'dır. Hamile kadınların afet öncesi bilinç algısı boyutundan aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{X} = 23,28$) bulunmuştur. Bu değere bakıldığında hamile kadınların afet öncesi bilinç algısı boyutundaki algıları orta düzeydedir.

Afet bilinci algısı ölçeğinin alt boyutlarından yanlış afet bilinç algısı boyutunda 8-18 puan arası düşük düzey, 19-29 puan arası orta düzey, 30-40 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre yanlış afet bilinç algısı boyutunda 8-18 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %11,3; 19-29 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %53,2; 30-40 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %35,5'dir. Hamile kadınların yanlış afet bilinç algısı boyutundan aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{X} = 27,16$) bulunmuştur. Bu değere bakıldığında hamile kadınların yanlış afet bilinç algısı boyutundaki algıları orta düzeydedir.

Afet bilinci algısı ölçeğinin alt boyutlarından afet sonrası bilinç algısı boyutunda 7-17 puan arası düşük düzey, 18-26 puan arası orta düzey, 27-35 puan arası yüksek düzey olarak belirlenmiştir. Buna göre afet sonrası bilinç algısı boyutunda 7-17 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %31,7; 18-26 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %53,5; 27-35 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %14,8'dir. Hamile kadınların afet sonrası bilinç algısı boyutundan aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{X} = 19,89$) bulunmuştur. Bu değere bakıldığında öğretmen adaylarının afet sonrası bilinç algısı boyutundaki algılarının orta düzeydedir.

Hamile kadınların afet bilinci algı ölçeğinin genelinden alabilecekleri en yüksek puan 180 olarak belirlenmiştir. Buna göre, 36-84 puan arası düşük düzey, 85-132 puan arası orta düzey ve 133-180 puan arası yüksek afet bilinci algı düzeyi olarak belirlenmiştir. Afet bilinci algı ölçeğinde 36-84 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %15,3; 85-132 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %68,3; 133-180 puan aralığına giren hamile kadınların oranı %16,4'tür. Hamile kadınların afet bilinci algı ölçeğinden aldıkları toplam puanın ortalaması ($\bar{X} = 108,56$) bulunmuştur. Bu değere bakıldığında hamile kadınların afet bilinci algıları orta düzeydedir.

Tablo 1. Hamile Kadınların Afet Bilinci Algıları ile İlgili Bulgular

Afet Bilinç Algısı Alt Boyutları		Düşük	Orta	Yüksek	$\bar{X}$	S
Afet Eğitimi Bilinç Algısı	Aralık	13-30	31-48	49-65		
	n	85	227	79	38,23	12,36
	%	21,7	58,1	19,2		
Afet Öncesi Bilinç Algısı	Aralık	8-18	19-29	30-40		
	n	106	185	100	23,28	8,90
	%	27,1	47,3	25,6		
Yanlış Afet Bilinci Algısı	Aralık	8-18	19-29	30-40		
	n	44	208	139	27,16	8,20
	%	11,3	53,2	35,5		
Afet Sonrası Bilinç Algısı	Aralık	7-17	18-26	27-35		
	n	124	209	58	19,89	7,26
	%	31,7	53,5	14,8		
Toplam	Aralık	36-84	85-132	133-180		
	n	60	267	64	108,56	22,21
	%	15,3	68,3	16,4		

Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 2, katılımcıların deprem korkusu ve afet bilinci algılarına ilişkin tanımlayıcı istatistikleri sunmaktadır. Tüm değişkenlerde

çarpıklık ve basıklık katsayılarının mutlak değerlerinin $<|1|$, verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığını göstermektedir.³¹ Bu nedenle izleyen analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 2. Tanımlayıcı istatistikler

Değişken	$\bar{X}$	SD	Çarpıklık	Basıklık
Deprem Korkusu	2,69	1,10	,294	-,416
Afet Bilinç Algısı	2,82	0,93	-,132	,598
Afet Eğitim Bilinç Algı Boyutu	2,88	1,05	-,105	-,220
Afet Öncesi Bilinç Algı Boyutu	2,91	1,11	-,067	-,588
Yanlış Afet Bilinci Algı Boyutu	2,60	1,02	,383	,083
Afet Sonrası Bilinç Algı Boyut	2,84	1,03	-,028	-,164

Çiftli Karşılaştırmalar

Katılımcıların daha önce afet eğitimi alma özelliklerinin, afet bilinci algısı üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır (Tablo 3). Analiz sonuçları daha önce afet eğitimi alma durumu ile afet bilinci algısı ölçek ortalaması arasında anlamlı farklar olduğunu göstermiştir (Tablo 3). Daha önce afet eğitimi alanlar, afet eğitimi almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde afet bilinci algısı ($p < 0,01$) puanları bildirmişlerdir. Bununla birlikte, afet bilinci algısı ölçeğinin tüm alt boyutları ortalamaları ile afet eğitimi alma durumları arasında anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). Buna göre, afet eğitimi almayan ($n = 167$) hamile katılımcılar afet eğitimi alan hamile kadınlara göre istatistiksel olarak

anlamlı şekilde daha düşük düzeyde afet eğitim bilinç algısı ($p < 0,01$), afet öncesi bilinç algısı ($p < 0,01$), yanlış afet bilinci algısı ($p < 0,01$) ve afet sonrası bilinç algısı ($p < 0,01$) puanları bildirmişlerdir.

Katılımcıların daha önce deprem deneyimi yaşama özelliklerinin, afet bilinci algısı üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır (Tablo 3). Analiz sonuçları daha önce deprem deneyimi yaşama durumu ile afet bilinci algısı ölçek ortalaması arasında anlamlı farklar olmadığını göstermiştir (Tablo 3). Bununla birlikte, deprem deneyimi yaşama durumu ile afet bilinci algısı ölçeğinin yanlış afet bilinci algı boyutu ve afet sonrası bilinç algı boyutu arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir. Buna göre, deprem deneyimi yaşamayan ($n = 217$) hamile katılımcılar

deprem deneyimi yaşayan hamile kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde yanlış afet bilinci algısı ($p < 0,01$) puanları bildirmişlerdir. Ayrıca, deprem deneyimi yaşamayan ($n = 217$) hamile katılımcıların deprem deneyimi yaşayan hamile kadınlara göre istatistiksel

olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde afet sonrası bilinci algısı ($p < 0,01$) puanları bildirmişlerdir. Afet bilinci algısı ölçeğinin afet eğitim bilinci algısı ve afet öncesi bilinci algısı boyutları ortalamaları ile deprem deneyimi durumları arasında anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları

Değişken	Alt Boyut	Afet Eğitimi	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Afet Bilinci Algısı	Afet Eğitimi	Evet	224	3,04	1,12	-2,62	<0,01
		Hayır	167	2,76	,93		
	Afet Öncesi	Evet	224	3,08	1,16	-2,70	<0,01
		Hayır	167	2,77	1,01		
	Yanlış Bilinç	Evet	224	2,81	1,04	-3,51	<0,01
		Hayır	167	2,44	,96		
	Afet Sonrası	Evet	224	3,00	1,09	-2,65	<0,01
		Hayır	167	2,72	,92		
	Algı Ort	Evet	224	2,99	,99	-3,202	<0,01
		Hayır	167	2,69	,83		
Değişken	Alt Boyut	Deprem Deneyimi	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Afet Bilinci Algısı	Afet Eğitimi	Evet	174	2,88	1,26	,027	,978
		Hayır	217	2,88	,85		
	Afet Öncesi	Evet	174	2,84	1,28	-,993	,321
		Hayır	217	2,96	,94		
	Yanlış Bilinç	Evet	174	2,33	1,13	-4,701	<0,01
		Hayır	217	2,81	,87		
	Afet Sonrası	Evet	174	2,68	1,14	-2,610	<0,01
		Hayır	217	2,96	,92		
	Algı Ort	Evet	174	2,71	1,10	-1,923	,055
		Hayır	217	2,90	,77		

Katılımcıların daha önce deprem deneyimi yaşama ve daha önce afet eğitimi alma özelliklerinin, deprem korkuları üzerindeki etkisini incelemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Tablo 4'te yer alan analiz sonuçları daha önce afet eğitimi alan katılımcılar ile deprem korkusu

arasında anlamlı farklar olduğunu göstermiştir (Tablo 4). Daha önce afet eğitimi almayanlar ($n = 167$), afet eğitimi alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde deprem korkusu ($p < 0,01$) puanları bildirmişlerdir.

Tablo 4. Deprem Korkusu Ölçeği Bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları

Değişken	Afet Eğitimi	n	$\bar{X}$	S.s	t	p
Korku	Evet	224	2,59	1,16	-2,015	<0,01
	Hayır	167	2,82	1,00		

Yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve gelir durumlarının deprem korkusu ve afet bilinci algısı ortalamaları üzerindeki etkileri tek yönlü ANOVA analizi ile incelenmiştir. Tablo 5, tek yönlü ANOVA analizlerinde yalnızca istatistiksel olarak anlamlı çıkan

bulguları göstermektedir. Yaş, eğitim durumu, çalışma durumu ve gelir durumlarının deprem korkusu ve afet bilinci algısı ortalamaları üzerindeki etkileri tek yönlü ANOVA analizi sonuçlarına göre, yaşın deprem korkusu ve afet bilinci algısı

üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı göstermiştir. Buna karşılık, eğitim durumunun ($F(15,486)$, $p < 0,01$), gelir durumunun ($F(12,681)$, $p < 0,01$) ve çalışma durumunun ($F(10,603)$, $p < 0,01$) deprem korkusu üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, eğitim durumunun ($F(29,799)$, $p < 0,01$), gelir durumunun

($F(24,393)$, $p < 0,01$) ve çalışma durumunun ($F(9,359)$, $p < 0,01$) afet bilinci algısı üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Buna göre, ilköğretim mezunlarının, gelir durumu kötü olanların ve ev hanımlarının deprem korkusu ölçek ortalama puanları ile afet bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha düşük düzeydedir.

Tablo 5. Tek yönlü ANOVA analizi sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Grup	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
Korku	Eğitim Durumu	İlköğretim	54	1,70	1,09	4/386	17,486	<0,01	İlköğretim<Diğer
		Ortaöğretim	78	2,61	,84				
		Ön lisans	71	2,69	,97				
		Lisans	96	3,01	1,09				
		Lisansüstü	92	3,00	1,05				
Korku	Gelir Durumu	Kötü	70	2,13	1,06	2/388	12,681	<0,01	Kötü<Diğer
		Orta	151	2,89	1,02				
		İyi	170	2,74	1,10				
Korku	Çalışma Durumu	Ev hanımı	112	2,38	1,04	2/388	10,603	<0,01	Ev hanımı<Kamu Kamu<Özel sektör
		Kamu	150	2,65	1,03				
		Özel sektör	129	3,01	1,14				
Algı Ortalama	Eğitim Durumu	İlköğretim	54	1,72	1,02	4/386	29,799	<0,01	İlköğretim<Diğer
		Ortaöğretim	78	2,80	,53				
		Ön lisans	71	2,88	,86				
		Lisans	96	3,05	,81				
		Lisansüstü	92	3,17	,87				
Algı Ortalama	Gelir Durumu	Kötü	70	2,14	,95	2/388	24,393	<0,01	Kötü<Diğer
		Orta	151	2,97	,88				
		İyi	170	2,96	,86				
Algı Ortalama	Çalışma Durumu	Ev hanımı	112	2,53	,91	2/388	9,359	<0,01	Ev hanımı<Diğer
		Kamu	150	2,83	,91				
		Özel sektör	129	3,05	,93				

Yaş, gelir durumu, çalışma durumu ve eğitim durumlarının afet bilinci algısı ölçeği alt boyutları üzerindeki etkileri tek yönlü ANOVA analizi ile incelenmiştir. Tablo 6, tek yönlü ANOVA analizlerinde yalnızca istatistiksel olarak anlamlı çıkan bulguları göstermektedir. Yapılan analiz sonuçlarına göre; yaşın ($F(4,168)$, $p < 0,01$), gelir durumunun ($F(22,437)$, $p < 0,01$), çalışma durumunun ($F(7,501)$, $p < 0,01$) ve eğitim durumunun ($F(24,516)$, $p < 0,01$) afet öncesi bilinç algısı alt boyutu üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Buna göre, yaş grubu küçük olanların, gelir durumu kötü olanların, ev hanımı olanların ve ilköğretim mezunu olanların afet öncesi bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha düşük düzeydedir. Bununla birlikte, gelir durumunun ($F(19,902)$, $p < 0,01$), çalışma durumunun

($F(7,505)$, $p < 0,01$) ve eğitim durumunun ($F(25,333)$, $p < 0,01$) afet eğitim bilinç algısı alt boyutu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca, gelir durumunun ($F(12,451)$, $p < 0,01$), çalışma durumunun ($F(7,266)$, $p < 0,01$) ve eğitim durumunun ($F(16,857)$, $p < 0,01$) yanlış afet bilinç algısı alt boyutu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Son olarak, gelir durumunun ($F(21,914)$, $p < 0,01$), çalışma durumunun ($F(7,236)$, $p < 0,01$) ve eğitim durumunun ($F(21,926)$, $p < 0,01$) yanlış afet bilinç algısı alt boyutu üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Buna göre, gelir durumu kötü olanların, ev hanımı olanların ve ilköğretim mezunu olanların afet öncesi bilinç, afet eğitim bilinç, yanlış afet bilinç ve afet sonrası bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha düşük düzeydedir.

Tablo 6. Tek yönlü ANOVA analizi sonuçları

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	Grup	n	$\bar{X}$	S.s.	sd	F	p	Anlamlı fark
Afet Öncesi Bilinç	Yaş	18-25	127	2,81	,94	2/388	4,168	<0,01	18-25<26-35
		26-35	200	3,05	1,16				
		36-45	64	2,65	1,20				
Afet Öncesi Bilinç	Gelir Durumu	Kötü	70	2,11	1,09	2/388	22,437	<0,01	Kötü<Diğer
		Orta	151	3,09	1,07				
		İyi	170	3,05	1,02				
Afet Öncesi Bilinç	Çalışma Durumu	Ev hanımı	112	2,60	1,12	2/388	7,501	<0,01	Ev hanımı<Diğer
		Kamu	150	2,93	1,09				
		Özel sektör	129	3,14	1,07				
Afet Öncesi Bilinç	Eğitim Durumu	İlköğretim	54	1,71	1,09	4/386	24,516	<0,01	İlköğretim<Diğer
		Ortaöğretim	78	2,84	,74				
		Ön lisans	71	3,05	1,04				
		Lisans	96	3,14	1,03				
		Lisansüstü	92	3,30	1,05				
Afet Eğitim Bilinç	Gelir Durumu	Kötü	70	2,20	1,01	2/388	19,902	<0,01	Kötü<Diğer
		Orta	151	3,07	1,00				
		İyi	170	3,00	,99				
Afet Eğitim Bilinç	Çalışma Durumu	Ev hanımı	112	2,60	1,08	2/388	7,505	<0,01	Ev hanımı<Özel sektör
		Kamu	150	2,90	1,00				
		Özel sektör	129	3,11	1,02				
Afet Eğitim Bilinç	Eğitim Durumu	İlköğretim	54	1,76	1,07	4/386	25,333	<0,01	İlköğretim<Diğer
		Ortaöğretim	78	2,81	,69				
		Ön lisans	71	2,91	1,01				
		Lisans	96	3,21	,96				
		Lisansüstü	92	3,23	,96				
Yanlış Afet Bilinç	Gelir Durumu	Kötü	70	2,07	,96	2/388	12,451	<0,01	Kötü<Diğer
		Orta	151	2,65	1,02				
		İyi	170	2,77	,97				
Yanlış Afet Bilinç	Çalışma Durumu	Ev hanımı	112	2,31	,94	2/388	7,266	<0,01	Ev hanımı<Diğer
		Kamu	150	2,64	,98				
		Özel sektör	129	2,80	1,03				
Yanlış Afet Bilinç	Eğitim Durumu	İlköğretim	54	1,65	,99	4/386	16,857	<0,01	İlköğretim<Diğer
		Ortaöğretim	78	2,70	,68				
		Ön lisans	71	2,62	,92				
		Lisans	96	2,73	1,00				
		Lisansüstü	92	2,92	1,07				
Afet Sonrası Bilinç	Gelir Durumu	Kötü	70	2,13	1,02	2/388	21,914	<0,01	Kötü<Diğer
		Orta	151	3,00	,95				
		İyi	170	2,98	,99				
Afet Sonrası Bilinç	Çalışma Durumu	Ev hanımı	112	2,59	1,00	2/388	7,236	<0,01	Ev hanımı<Özel sektör
		Kamu	150	2,80	,99				
		Özel sektör	129	3,09	1,06				
Afet Sonrası Bilinç	Eğitim Durumu	İlköğretim	54	1,76	1,10	4/386	21,926	<0,01	İlköğretim<Diğer
		Ortaöğretim	78	2,87	,68				
		Ön lisans	71	2,93	,93				
		Lisans	96	3,02	,94				
		Lisansüstü	92	3,18	1,02				

Tablo 7’de değişkenler arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır. Korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde birçok değişken arasındaki korelasyonun istatistiksel olarak en az %1 ve %5 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların deprem korkularının, eğitim durumu, gelir durumu, çalışma durumu, deprem deneyimi ve afet eğitimi ile pozitif korelasyon gösterdiği

görülmektedir. Bununla beraber katılımcıların afet bilinç algılarının, eğitim durumu, gelir durumu, çalışma durumu ve afet eğitimi alma durumu ile pozitif korelasyon gösterdiği görülmektedir. Afet bilinç algı ölçeği alt boyutlarının birçok değişken ile aralarında pozitif korelasyon olduğu görülmektedir. Ayrıca, Tablo 7’deki korelasyon değerleri incelendiğinde, hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinç

algı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Deprem Korkusu Ort	1											
Algı Ort	-,802**	1										
Afet Eğt	,792**	,941**	1									
Afet Öncesi	,719**	,902**	,840**	1								
Yanlış Afet	,609**	,786**	,609**	,574**	1							
Afet Sonrası	,675**	,891**	,779**	,744**	,683**	1						
Yaş	-,079	-,041	-,038	-,017	-,036	-,056	1					
Eğitim	,342**	,410**	,395**	,383**	,304**	,351**	,036	1				
Gelir	,149**	,261**	,222**	,244**	,221**	,249**	,138**	,378**	1			
Çalışma	,227**	,213**	,192**	,191**	,185**	,189**	,037	,250**	,320**	1		
Deneyim	,024	,097	-,001	,050	,232**	,131**	-,031	,108*	,205**	,128*	1	
Afet Eğitimi	,102*	,160**	,132**	,136**	,175**	,134**	-,008	,109*	,128*	,077	,232**	1

*p<0,005; **p<0,001

TARTIŞMA

Hamile kadınların afetlerden etkilenen hassas gruplar arasında yer aldığı bilinmektedir.^{8,13,14} Literatürde, deprem gibi beklenmedik ve kontrol edilemeyen afetlerin hamile kadınlarda hem anne sağlığını hem de bebeğin gelişimini olumsuz etkileyebildiği^{15,16,19} ve kadınların erkeklere kıyasla afetlerden daha fazla korktuğu belirtilmektedir.^{18,20} Bu bağlamda araştırmada, hamile kadınların afet bilinci algıları ile deprem korkuları arasındaki ilişkiyi araştırmak amaçlanmıştır. Bu amaçla, nicel yöntemle dayalı yatay-kesitsel bir tasarımla gerçekleştirilmiş ve ilişkisel tarama deseni benimsenerek hamile kadınların afet bilinci algıları ile deprem korkuları arasındaki nedensel olmayan ilişkiler ile korelasyonel yapı incelenmiştir.

Yapılan analizler sonucu, hamile kadınların afet bilinci algıları orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun üniversite mezunu olmasına rağmen afet bilinci algısının orta düzeyde olmasının afet eğitimini yeterli düzeyde almadıklarını düşündürmektedir. Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmalarda araştırmancının bu sonucuna benzer sonuçlar olduğu görülmektedir.^{32,33} Afet bölgelerinde yaşayan hamile kadınların afet bilgi ihtiyacını inceleyen başka bir araştırmada ise

afet riski altındaki bölgelerde yaşayan hamile kadınlarda, afetlere hazırlıkla ilgili bilgi ihtiyacı olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun afet bilinci algı düzeyinin düşük olduğundan kaynaklanabileceği belirtilmiştir.³⁴

Daha önce afet eğitimi almayanlar, afet eğitimi alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde deprem korkusu puanları bildirmişlerdir. Ayrıca araştırmada, eğitim düzeyi ilköğretim olanların, gelir durumu kötü olanların ve ev hanımlarının deprem korkuları daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Deprem sonrası korku ve kaygıları deprem yaşayan bireyler üzerine yapılan bir araştırmada, eğitim ve gelir seviyesi düşük olanların deprem korkusu ve kaygısının eğitim ve gelir seviyesi yüksek olanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.³⁵ Literatürde yer alan araştırmaların çoğu araştırmancının bu sonuçlarına benzerlik göstermektedir.³⁶⁻³⁸ Bu sonuç, afet eğitiminin, gelir durumunun ve çalışma durumunun deprem korkusu ile başa çıkmada önemli etkenler olduğunu göstermektedir.

Daha önce afet eğitimi alanlar, afet eğitimi almayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde afet bilinci

algısı puanları bildirmişlerdir. Araştırmanın sonucu literatürde yer alan diğer çalışmalar ile uyumludur. Yapılan araştırmalar, daha önceden afet eğitimi alan bireylerin afet bilinç algısının daha yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.^{36,39}

Deprem deneyimi yaşamayan hamile katılımcılar deprem deneyimi yaşayan hamile kadınlara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha yüksek düzeyde yanlış afet bilinci ve afet sonrası bilinci algısı puanları bildirmişlerdir. Hamile kadınlara yönelik afetlere hazırlık eğitimi programının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir çalışmada, daha önce deprem deneyimi olan hamile kadınların afet farkındalıklarının deprem deneyimi olmayanlara göre daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.³² Üniversite öğrencilerinin afet risk algısı ve sürdürülebilir deprem farkındalık düzeyinin incelendiği bir araştırmada, geçmiş afet deneyiminin afet risk algısı arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.⁴⁰ Yine de araştırmalarda deprem yaşama deneyiminin afet bilinci algısını arttırdığı görülmektedir.^{41,42}

Yaş grubu büyük olanların afet öncesi bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Literatürde incelendiğinde, araştırma sonucuna benzer şekilde yaş grubu daha büyük olanların afet bilinci algısının daha yüksek olduğu görülmektedir.⁴¹ Ancak araştırmanın bu bulgusunun aksine, yapılan bir araştırmada yaş gruplarının afet bilinci algısını etkilemediği sonucuna ulaşıldığı görülmektedir.⁴³ Bununla birlikte bir araştırmada yaş arttıkça afet bilgi ve bilinç düzeyinin arttığını tespit edilmiştir.⁴⁴ Araştırmalar arasındaki farklılıkların yaşanılan bölge ile sosyo-ekonomik durumlar ve bununla sınırlı olmayan diğer sosyo-demografik özelliklerden kaynaklandığını düşündürmektedir.

Gelir durumu kötü olanların afet öncesi bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde, deprem ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmanın sonuçlarına göre, ekonomik

sıkıntılar çeken bireylerin afetlere karşı gereken önlemleri alma konusunda zorluklar yaşandığı tespit edilmiştir.⁴⁵ Benzer şekilde literatürde yer alan bazı diğer araştırmalar, gelir durumu daha kötü olan bireylerde, afetlere karşı hazırlıklı olma davranışlarının yetersiz ve afet bilincinin daha az olduğunu göstermektedir.^{44,46} Ancak yapılan başka bir araştırmada gelir durumu ile afet bilinci arasında herhangi bir fark saptanmamıştır.⁴⁷

Çalışma durumu ile afet bilinci algısı arasında anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir. Ev hanımı olanların afet öncesi bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmaların bazıları çalışmanın bu bulgusu ile örtüşmektedir.^{48,49} Yapılan araştırmada ev hanımlarının afet eğitimi alma durumlarının diğer meslek gruplarına göre daha düşük olduğunu tespit edilmiştir.⁵⁰ Bu bulgu, çalışan bireylerin afet eğitimlerine ve tatbikatlarına daha sık katılmasından kaynaklandığını düşündürmektedir. Ancak yapılan bir araştırma çalışmanın bu bulgusunun aksine çalışma durumu ile afet bilinci algısı arasında anlamlı farklılıklar olmadığı sonucuna ulaşmıştır.⁴³

İlköğretim mezunu olanların afet öncesi bilinç algısı ölçek ortalama puanları daha düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde, eğitim durumu daha yüksek bireylerin afet bilinç algılarının, afet risk algılarının ve afet farkındalıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir.^{40,44} Bu bulgunun, eğitim seviyesinin artması ile beraber bireylerin eleştirel düşünme eğilimlerinin artmasından veya afet eğitimine müfredatlarda yer verilmesinden kaynaklandığını düşündürmektedir.

Hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinç algı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Literatür incelendiğinde, yapılan araştırmalar kadınların erkeklere göre deprem korkularının daha yüksek olduğunu göstermektedir.^{37,50} Araştırmalar bu durumun pek çok nedeni olduğunu, toplumsal cinsiyet rollerindeki eşitsizliklerden, kadınların ev merkezli bir hayat sürmelerinden, ekonomik

ve sosyal kaynaklara ulaşmada kadınların daha güç ulaşmasından ve diğer sebeplerden kaynaklandığını göstermektedir.^{35,37} Her ne kadar hamilelik dönemi kadınların afet bilinci açısından eğitime en açık ve motive oldukları bir süreç olarak görülse de

araştırma bulgularında ortaya çıkan deprem korkusu ile afet bilinci arasındaki negatif ilişki, korkunun yoğunlaştığı durumlarda bireylerin bilgiyi eyleme dönüştürme kapasitesinin zayıflayabileceğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonucunda, hamile kadınların afet bilinci algıları orta düzeyde olduğu ve hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinç algı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir.

Hamile kadınların deprem korkularını afet eğitimi alma durumunun etkilediği tespit edilmiştir. Afet eğitimi alan hamile kadınların deprem korkuları daha düşüktür. Ayrıca, eğitim düzeyi ilköğretim olanların, gelir durumu kötü olanların ve ev hanımlarının deprem korkuları daha yüksektir. Bununla beraber, hamile kadınların deprem korkularının, eğitim durumu, gelir durumu, çalışma durumu, deprem deneyimi ve afet eğitimi ile pozitif korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir.

Hamile kadınların afet bilinci algılarını, eğitim durumu, gelir durumu ve çalışma durumu etkilemektedir. İlköğretim mezunlarının, gelir durumu kötü olanların ve ev hanımlarının afet bilinç algısı daha düşüktür. Bununla beraber, hamile kadınların afet bilinç algılarının, eğitim durumu, gelir durumu, çalışma durumu ve afet eğitimi alma durumu ile pozitif korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca yaş grubu büyük olanların afet öncesi bilinç algısı daha yüksektir.

Araştırmanın sonuçları, afet eğitimi olanların afet bilinci algısının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bununla beraber, deprem deneyimi yaşamayan hamile kadınların deprem deneyimi yaşayan hamile kadınlara göre yanlış afet bilinci algıları daha yüksektir. Ayrıca, deprem deneyimi yaşamayan hamile kadınların deprem deneyimi yaşayan hamile kadınlara göre afet sonrası bilinç algısı daha yüksektir. Afet

bilinci algısı ölçeğinin afet eğitim bilinci algısı ve afet öncesi bilinç algısı boyutları ortalamaları ile deprem deneyimi durumları arasında anlamlı farklar olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen bulgular, hamile kadınların deprem korkuları ile afet bilinci algılarının çok boyutlu biçimde ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, gelecek araştırmalara aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Çalışmada kullanılan ölçeklerin farklı bir örneklem grubuna uygulanması,
- Hamile kadınların deprem korkusu ile afet bilinci algısı arasındaki ilişkiyi inceleyecek daha farklı çalışmalar ile bu çalışmanın sonuçlarının yeniden gözden geçirilmesi,
- Hamile kadınlar ile diğer araştırma yöntemleri tekniklerini de kullanılarak daha farklı çalışmalar yapılması,
- Okullarda afet eğitimlerinin ilköğretim düzeyinde verilmesi,
- Hamile ev hanımlarına yönelik hedeflenmiş ve erişilebilir afet eğitimlerinin geliştirilmesi,
- Hamile kadınlar için deneyim temelli, uygulamalı ve katılımcı yöntemlerin kullanıldığı afet eğitimleri tasarlanması,
- Hamilelik sürecinde hem anne adaylarının deprem korkularını azaltacak hem de bebeklerini koruma motivasyonlarını destekleyecek şekilde hamilelik sürecinin takip edildiği aile sağlığı merkezlerinde afet eğitimleri ile psikososyal destek verilmesi önerilmektedir.
- Okul müfredatlarına afet eğitimi ile ilgili ders eklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. AFAD. Afet tanımı. Açıklamalı afet yönetimi terimler sözlüğü. 2025. Erişim adresi: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> [erişim 11.08.2025]
2. Macaulay J. Disaster education in New Zealand. In: Stoltman JP, Lidstone J, Dechano LM, editors. International Perspectives on Natural Disasters: Occurrence, Mitigation and Consequences. Netherlands: Springer; 2007. p. 417-28.
3. Aydın F. İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin “deprem” kavramını algılamaları: fenomenografik bir analiz. Turkish Studies. 2010;5(3):801-17.
4. Dökmeci AH, Merinç F. Namık Kemal Üniversitesi öğrencilerinin temel afet farkındalığının değerlendirilmesi. Afet ve Risk Dergisi. 2018;1(2):106-13. doi:10.35341/afet.454340
5. Martono M, Satino S, Nursalam N, Efendi F, Bushy A. Indonesian nurses' perception of disaster management preparedness. Chin J Traumatol. 2019;22(1):41-6. doi:10.1016/j.cjtee.2018.09.002
6. Yorulmaz E, Kaçar CY, Çıvıgın U. Deprem Korkusu Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması ve deprem korkusu, psikolojik belirti ve başa çıkma öz yeterliliği ilişkisi. Psychother Res. 2024;13(2):183-95. doi:10.5455/JCBPR.192614
7. Kula N. Deprem ve dini başa çıkma. Hitit Üniv İlahiyat Fakültesi Dergisi. 2002;1(1):234-55.
8. Başoğlu M, Şalicioğlu E, Livanou M, Kalender D, Acar G. Single-session behavioral treatment of earthquake-related posttraumatic stress disorder: a randomized waiting list controlled trial. J Trauma Stress. 2005;18(1):1-11. doi:10.1002/jts.20011
9. Nakayama Y, Kato I, Ohkawa T. Sustaining power of nurses in a damaged hospital during the Great East Japan earthquake. J Nurs Scholarsh. 2019;51(3):271-80. doi:10.1111/jnu.12482
10. Akkaya T, Kırımlı Y, Polat T. Deprem yardımlarında yararlanan kişilerin değerlendirme raporu. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları; 2001. (Yayın No: 4283).
11. Salcioglu E, Basoglu M, Livanou M. Post-traumatic stress disorder and comorbid depression among survivors of the 1999 earthquake in Turkey. Disasters. 2007;31(2):115-29. doi:https://10.1111/j.1467-7717.2007.01000.x
12. Xu J, Song X. Posttraumatic stress disorder among survivors of the Wenchuan earthquake 1 year after: prevalence and risk factors. Compr Psychiatry. 2011;52(4):431-7. doi:10.1016/j.comppsy.2010.08.002
13. Fatema SR, Islam MS, East L, Usher K. Women's health-related vulnerabilities in natural disasters: a systematic review protocol. BMJ Open. 2019;9(12):e032079. doi:10.1136/bmjopen-2019-032079
14. İpekçi NN. Afetlerde kırılgan grupların sağlığı. Sağlık Bilim ve Klinik Araştırmaları Dergisi. 2023;2(3):147-56. doi:10.5281/zenodo.10445745
15. Suzuki K, Yamagata Z, Kawado M, Hashimoto S. Effects of the Great East Japan earthquake on secondary sex ratio and perinatal outcomes. J Epidemiol. 2016;26(2):76-83. doi:doi.org/10.2188/jea.JE20150055
16. Demirci K, Avcu T. Afet süreçlerinde kadın bireylerin yaşadığı sorunlar ve çözüm önerileri: İzmir ili örneği. Batman Üniv Yaşam Bilimleri Dergisi. 2021;11(1):86-105.
17. Yokoyama Y, Otsuka K, Kawakami N, Kobayashi S, Ogawa A, Tanno K, et al. Mental health and related factors after the Great East Japan earthquake and tsunami. PLoS One. 2014;9(7):e102497. doi:10.1371/journal.pone.0102497
18. Hamama-Raz Y, Palgi Y, Shrira A, Goodwin R, Kaniasty K, Ben-Ezra M. Gender differences in psychological reactions to Hurricane Sandy among New York metropolitan area residents. Psychiatr Q. 2015;86(2):285-96.
19. Xiong XU, Harville EW, Buekens P, Mattison DR, Elkind-Hirsch K, Pridjian G. Exposure to Hurricane Katrina, post-traumatic stress disorder and birth outcomes. Am J Med Sci. 2008;336(2):111-5. doi:10.1097/MAJ.0b013e318180f21c
20. Xiong X, Harville EW, Mattison DR, Elkind-Hirsch K, Pridjian G, Buekens P. Hurricane Katrina experience and the risk of post-traumatic stress disorder and depression among pregnant women. Am J Disaster Med. 2010;5(3):181. doi:10.5055/ajdm.2010.0020
21. Watanabe S, Iwama N, Nishigori H, Nishigori T, Mizuno S, Sakurai K, et al. Psychological distress during pregnancy in Miyagi after the Great East Japan earthquake: the Japan environment and Children's study. J Affect Disord. 2016;190:341-8. doi:10.1016/j.jad.2015.10.024
22. Okuno N, Mashino S, Ooshima R, Watanabe T, Uyama O, Minami H, et al. Evaluation of community disaster education program. Jpn Soc Disaster Nurs J. 2006;8(2):41-52.
23. Mızrak S. Eğitim, afet eğitimi ve afete dirençli toplum. Muğla Sıtkı Koçman Üniv Eğitim Fak Derg. 2018;5(1):56-67. doi:10.21666/muefd.321970
24. Çelik AA, Gündoğdu K. Öğretmenlerin afete hazırlık düzeyleri ile ilkokullardaki afet eğitimi uygulamalarına yönelik görüşleri. Ağrı İbrahim Çeçen Univ Sosyal Bil Enst Derg. 2022;8(1):77-112. doi:10.31463/aicusbed.1057401
25. Büyükoztürk Ş, Çakmak Kılıç E, Akgün ÖE, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi; 2013.
26. Yazıcıoğlu Y, Erdoğan S. SPSS applied scientific research methods. Ankara: Detay Yayıncılık; 2004.
27. Prizmić-Larsen Z, Vujčić MT, Lipovčan LK. Fear of COVID-19 and fear of earthquake: multiple distressing events and well-being in Croatia. Psychol Rep. 2023. doi:10.1177/0033294123115568
28. Usta G, Torpuş K, Kanbay Y, Çınar Özbay S. The Turkish adaptation of the fear of earthquake scale. Nat Hazards. 2024;120(1):463-76. doi:10.1007/s11069-023-06228-y
29. Dikmenli Y, Yakar H, Konca AS. Development of disaster awareness scale: a validity and reliability study. Rev Int Geogr Educ Online (RIGEO). 2018;8(2):206-20.
30. Nunnally JC. Psychometric theory. New York: McGraw-Hill; 1978.
31. Şencan H. Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik. Ankara: Seçkin Yayınları; 2005.
32. Yasunari T, Nozawa M, Nishio R, Yamamoto A, Takami Y. Development and evaluation of 'disaster preparedness' educational programme for pregnant women. Int Nurs Rev. 2011;58(3):335-40. doi:10.1111/j.1466-7657.2011.00919.x
33. Maayah N, Subki S, Burdah B. Overview of knowledge, gestational age, education, attitudes, and sources of information for pregnant women in preparedness to face flood disasters in Blang Mangat, Lhokseumawe. J Ekonomi. 2023;12(02):273-84.
34. Hapsari ED, Jayanti RD, Nugraheni D, Panuntun RA. Information needs in pregnant women living in disaster prone area. Enferm Clin. 2020;30:80-6. doi:10.1016/j.enfcli.2019.12.032
35. Çetintaş A. Deprem sonrası korku ve kaygıların bazı değişkenler açısından incelenmesi. Firat Üniv J Soc Sci. 2025;35(2):435-48. doi:10.18069/firsbed.1566670
36. Mishra S, Suar D. Effects of anxiety, disaster education, and resources on disaster preparedness behavior. J Appl Soc Psychol. 2012;42(5):1069-87. doi:10.1111/j.1559-1816.2011.00853.x
37. Tor H, Güneş Yüce T. Deprem ve kadın. In: Avrasya 7th Int Conf Social Sciences, Budapest, Hungary. Bildiriler Kitabı. Budapest: Academy Global Publishing House; 2023. p. 623-35.
38. Usta G, Topruş K, Kanbay Y, Özbay ŞÇ. Examination of factors associated with earthquake fear and coping strategies used. Akademik Yaklaşımlar Dergisi. 2024;15(1 Deprem Özel Sayısı):746-63. doi:10.54688/ayd.1387250
39. Gulay H. An earthquake education program with parent participation for preschool children. Educ Res Rev. 2010;5(10):624-30. Erişim adresi: http://www.academicjournals.org/article/article1379626697_Gulay.pdf [erişim 17.06.2025].
40. Gümüş Şekerci Y, Ayvazoğlu G, Çekiç M. Üniversite öğrencilerinin afet risk algısı ve sürdürülebilir deprem farkındalık düzeyinin incelenmesi. Sağlık ve Toplum. 2024;3(34).
41. Işık M, Özcan V. Kamu çalışanlarının afet bilinci ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. Uluslararası Akademik Birikim Dergisi. 2023;6(4):780-95. doi:10.5281/zenodo.10046433
42. Çelik İH. Afet risk algısının kültür ve kişilikle ilişkisi [yüksek lisans tezi]. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afet Yönetimi ABD; 2020.
43. Ay FA, Bahadır Z, Kılıç B, Ay F, Başbüyük GÖ. 60+ Tazelenme Üniversitesi öğrencilerinin afet bilinci algı düzeyleri.

Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi. 2023;16(2):69-77. doi: 10.46414/yasad.1384942
44. Demirci K. İzmir kent yerleşiklerinin temel afet bilgi ve bilinç düzeyinin ölçülmesi. Afet ve Risk Dergisi. 2021;4(2):395-412. doi: 10.35341/afet.992596
45. Şahin R, Bilik MB. Deprem ve yoksulluk ilişkisi. Sosyoloji Dergisi. 2024;(47):77-113. doi: 10.59572/sosder.1462907
46. Bursalı O. Sivil toplumda gönüllü gençlerin afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi: Anda Derneği örneği [yüksek lisans tezi]. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi; 2024.
47. Şahin Y, Lamba M, Öztop S. Üniversite öğrencilerinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerinin belirlenmesi. Medeniyet Araştırmaları Dergisi. 2018;3(6):149-59.

48. Tanaka K. The impact of disaster education on public preparation and mitigation for earthquakes: a cross-country comparison between Fukui, Japan and the San Francisco Bay Area, California, USA. Appl Geogr. 2005;25:201-25. doi: 10.1016/j.apgeog.2005.07.001
49. Polat T. Erzincan Yavuz Selim Mahallesi'nde ikamet eden 18 yaş ve üstü bireylerin temel afet bilinci bilgi düzeylerinin saptanması [yüksek lisans tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2014.
50. Canlı D, Yılmaz F. Deprem sonrasında bireylerin deprem kaygısı, ölüm kaygısı ve psikolojik sağlık düzeylerinin değerlendirilmesi. Bozok Tıp Dergisi. 2024;14(1):9-17. doi:10.16919/bozoktip.1305106